

Romano džaniben

časopis romistických studií | 1 | 2021

Romano džaniben

časopis romistických studií | 28. ročník | 1/2021

HOSTUJÍCÍ EDITOŘI ČÍSLA:

Martin Fotta

Martin Fotta je antropolog na Etnologickém ústavu Akademie věd České republiky.

E-mail: fotta@eu.cas.cz

Mariana Sabino Salazar

Mariana Sabino Salazar je doktorandkou v programu iberských a latinskoamerických kultur a literatur na Texaské univerzitě v Austinu. E-mail: soymariana@utexas.edu

Na obálce:

Oscar Yovani | Sayula, Jalisco, Mexiko, 1998 | Foto: Ruth Campos Cabello – PattakíVideo

Obsah

| TÉMA: ROMOVÉ V LATINSKÉ AMERICE A KARIBIKU |

Martin Fotta, Mariana Sabino Salazar Romistika v Latinské Americe a Karibiku: Perspektivy a výzvy	5
--	---

RECENZOVANÁ ČÁST

Ann Ostendorf Louisianští Romové: Konstrukce rasy v koloniálním Karibiku	33
Neyra Patricia Alvarado Solís Mapování transatlantických trajektorií „ <i>gitanos</i> “ („Cikánů“) v Mexiku	57

NERECENZOVANÁ ČÁST

Martin Fotta, Mariana Sabino Salazar Úvod k literární sekci	79
Jorge Emilio Nedich Ukázky z tvorby	81
Voria Stefanovsky Ukázky z tvorby	93
Juan Luís Aguilera Ukázky z tvorby	105
Martin Fotta, Mariana Sabino Salazar Úvod k fotografické sekci	117

BAREVNÁ PŘÍLOHA

Ruth Margarita Campos Cabello, Toño García Romero Luciana Sampaio Fotografické reprezentace Romů z Latinské Ameriky	
---	--

RECENZE | ANOTACE

Neyra Patricia Alvarado Solís: *Nombrar y circular, gitanos entre Europa y las Américas. Innovación, creatividad y resistencia* (Matías Domínguez) **123**

Coletânea de artigos. Povos ciganos: Direitos e instrumentos para sua defesa (Juliana Campos) **129**

Márcio Vilar: *Calon-Welten: Eine Ethnografie über das Leben, Sterben und Weiterleben bei Ciganos in Brasilien* (Martin Fotta) **135**

Victor Vishnevsky: *Memórias de um cigano* (Marcos Toyansk) **143**

Úvod k fotografické sekci

Obrazy stereotypních „Cikánů“ jsou běžné v celé Latinské Americe, ale jen málo fotografií zachytilo život latinskoamerického romského světa. Dvěma nejznámějšími jsou Rogerio Ferrari a Lorenzo Armendariz. Zatímco Ferrariho fotografie zobrazují brazilské Romy, zejména Kalony ze státu Bahia, snímky Armendarize vykreslují život různých romských skupin v Mexiku, Latinské Americe a také v Evropě.

Rogerio Ferrari (1965–2021)¹ byl brazilský fotoreportér, který zařadil brazilské Kalony do svého cyklu „inventáře odporu“, vedle Palestinců, Kurdů, Zapatistů, Mapučů a dalších marginalizovaných skupin. Vydal knihu *Ciganos* (Romové; Editorial Movimiento Continuo, 2011) a zúčastnil se několika skupinových i individuálních výstav po celém světě.

Lorenzo Armendariz (1961) začal fotografovat skupiny romských kočovníků v roce 1995, kdy získal grant pro mladé umělce od mexické Národní nadace pro kulturu a umění. V posledních 25 letech zachytil způsob života Romů a původních mexických skupin se zvláštním zřetelem na náboženské poutě. Spolupracoval s Ricardem Perezem Romerem na publikaci *La Lumea de Noi* (Světlo Noie; CONACULTA FONCA, 2001), s fotografiemi ludarské mexické komunity. Naposledy vydal knihu *Andar para existir. Un viaje al corazón del pueblo gitano* (Putovat znamená být. Cesta do srdce romského národa; Fondo Nacional para la Cultura y las Artes, 2018).

Práce těchto dvou fotografů, kteří za ni získali také řadu ocenění, je známá v Latinské Americe i mimo ni a je dostupná také na internetu i v dalších médiích. Lze říci, že zformovali dominantní vizuální představu o tom, co je v Latinské Americe romské. Proto bychom rádi čtenáře seznámili s dílem tří dalších vlivných, i když méně známých fotografů zabývajících se Romy v Latinské Americe: Brazilky Luciany Sampaio a Mexičanů Ruth Camposy a Antonia Garcii (oba se narodili ve Španělsku, ale jsou občany Mexika). Pokud jde o velikost a rozmanitost romských skupin, ale i dosavadní romistiku, Mexiko a Brazílie jsou dvě nejdůležitější latinskoamerické země, a Campos, García a Sampaio nabízejí vizuální reprezentaci zdejší situace. Jejich obrazy zachycují rodinnou strukturu, materiální kulturu, prostředky obživy a oslavy komunit, s nimiž tráví svůj čas. Tito fotografové jsou organičtější, méně se zajímají o ikonickou a hegemonickou krásu. Jejich snímky jsou skvěle komponované a vyprávějí přesvědčivý příběh. Rozhodli jsme se tedy zde zaměřit na fotografie, které jinak nejsou moc k dispozici, a doprovázíme je krátkými texty s dalšími informacemi o životě a práci zde představovaných fotografů.

Mariana Sabino Salazar, Martin Fotta
Z angličtiny přeložila Jarmila Johnová

1 R. Ferrari bohužel zemřel v červenci 2021, kdy jsme připravovali toto číslo RDž.

Ruth Margarita Campos Cabello a Antonio García Romero

Ruth Campos Cabello (1965, Jalisco, Mexiko) je produkční kulturních a vzdělávacích projektů, tvůrkyní dokumentárních filmů a audiovizuální produkce pro děti a mládež, scénáristkou, fotografkou a výzkumnou pracovnící. Vystudovala video, film a televizní tvorbu (Univerzita v Guadalajaře, Mexiko).

Toño García Romero (1969, Andalusie, Španělsko) je audiovizuální tvůrce, dokumentarista, fotograf. Vystudoval umění (Univerzita v Granadě, Španělsko) a video, film a televizní tvorbu (Univerzita v Guadalajaře, Mexiko).

Jsou spoluzakladateli audiovizuální produkční společnosti PattakíVideo zaměřené na výrobu dokumentárních filmů, z nichž nejvýznamnějšími jsou: *Nierika* (27 min., 1998), experimentální dokumentární film o národu Wírrarika; *Pattakí* (33 min., 2000), dokumentární film o synchronních kultech a afrických kořenech na Kubě (60 min., 2021); dokument o filmu *Agua de Arrayán* (Voda z myrty; 2021, Mexiko). Mezi lety 1995–2010 vytvořili audiovizuální loutkové seriály pro děti a mladé k tématu indické orální tradice, práv dětí a sexuálního vzdělávání. Mezi lety 2000–2015 organizovali přehlídku latinskoamerických dokumentárních filmů „Nierika, el espejo de los pueblos“ (Nierika, zrcadlo národů) a přehlídku latinskoamerických dětských dokumentárních filmů „Nierika Niñ@s“. Působí jako učitelé kurzů audiovizuální tvorby ve Španělsku a v Mexiku.

„V roce 1998 jsme začali spolupracovat s romskou komunitou, která ve stanech obývá periferii mexické Guadalajary. Během práce jsme se setkali s jednou itinerantní skupinou Ludarů. Živí se provozováním pojezdného kina a předváděním kolektivní hypnózy, přičemž představení probíhá v cirkusových stanech. Vzájemně jsme si vybudovali blízký a přátelský vztah a určitou dobu jsme fotografovali jejich svatby a další oslavy. Působili jsme v rámci výzkumného projektu ‚Gypsies in the city of Guadalajara‘, podpořeného mexickým ministerstvem zahraničních věcí a Institutem pro mezinárodní spolupráci. Nadále se věnujeme výzkumu, fotografické dokumentaci a produkci dokumentárních filmů zaměřených na Romy v Mexiku.“

Výběr z veřejně uvedených dokumentů:

Piel de Carpa (Stanová plachta; 8 min., 2001)

A la sombra del camino. Leyenda Gitana (Ve stínu cesty. Legendární Gitanové; 19 min., 2002), dokumentární filmy o Romech v Mexiku

Este México lo conocemos mejor que el mapa (Ani mapa nezná tohle Mexiko lépe než my; 25 min., 2005), dokumentární film o Romech v Mexiku, Argentině a Chile (PACMYC, Programme for Municipal and Community Cultures)

Este México lo conocemos mejor que el mapa (80 min., 2018), celovečerní dokument (FONCA, Programme for the Promotion of Cultural Projects and Co-investments, CONACYT and College of San Luis Potosí)

Publikace:

Piel de Carpa, los gitanos de México (Stanová plachta, Gitanos v Mexiku; 2007, Alcalá, Španělsko)

Odkazy a kontakt:

<https://vimeo.com/pattakivideo>

<https://www.youtube.com/pattakivideo>

<https://www.facebook.com/pattakivideo>

pattakivideo@gmail.com

Luciana Sampaio

Luciana Sampaio (nar. 1975) pochází z Brazílie, vystudovala dokumentární fotografii na International Center of Photography v New Yorku, film na Multikulturní filmové škole v Praze (Prague Film Institute) a pedagogiku na soukromé univerzitě Anhembi Morumbi v São Paulu. Mezi lety 1996 a 2012 působila jako fotografa a filmová producentka na volné noze. Od roku 2013 vyučuje děti, mládež i dospělé.

V roce 1997, na počátku své kariéry fotografky, se na náměstí v São Paulu poprvé setkala s brazilskými Romy Kalony a jejich tajuplný životní styl jí učaroval. V této době totiž o Romech na území Brazílie existovalo jen velmi málo studií. Následujících třináct let pracovala na vytvoření jedné z vůbec prvních opravdu rozsáhlých vizuálních dokumentací Kalonů v Brazílii a zaznamenávala jejich život v několika tábořištích rozestých na předměstích São Paula i ve vnitrozemí. V roce 2007 se od fotografování posunula k natáčení videí, ve kterých kromě dokumentace každodenního života nahrávala také rozhovory. Luciana je autorkou dokumentu *Diana e Djavan: Casamento cigano* (Diana a Djavan: romské manželství; 28 min, 2007), který je jedním z vůbec prvních dokumentů o Kalonech v Brazílii. Na základě materiálů ze svého archivu také vytvořila celovečerní dokument *Queridos ciganos* (Drazí Romové; 60 min, 2012) a další krátké filmy.

Výsledkem její dlouholeté práce je rozsáhlý dokumentární archiv, jehož část byla v roce 2012 prezentována v rámci samostatné výstavy „Barraca Cigana“ v Museu da Casa Brasileira v São Paulu. K výstavě vznikl též obsáhlý katalog (*Casas do Brasil, 2012: Baracca cigana*. São Paulo: Museu da Casa Brasileira. ISBN: 978-85-86297-15-1). Dokument *Diana e Djavan* je možné zhlédnout na webových stránkách společnosti Etnodoc, která se mezi lety 2007 až 2012 zasloužila o produkci i několika dalších filmů o brazilském nemateriálním kulturním dědictví (<http://www.etnodoc.org.br/index.html>).

Z angličtiny přeložila Petra Krámková

Ze svatební oslavy, romská komunita | Zapopan, Jalisco, Mexiko, 1998 | Ruth Campos Cabello – PattakíVideo

Oscar Yovani a jeho manželka, tábor Ludarů | La Barca, Jalisco, Mexiko, 2001 | Ruth Campos Cabello – PattakíVideo

Svatební oslava, tábor Ludarů | La Piedad, Michoacán, Mexiko, 2002 | Toño García Romero – PattakíVideo

Zuliman | Sayula, Jalisco, Mexiko, 1998 | Ruth Campos Cabello – PattakíVideo

Stavba šapitó, tábor Ludarů | La Barca, Jalisco, Mexiko, 2007 | Toño García Romero – PattakíVideo

Oscar Yovani | Sayula, Jalisco, Mexiko, 1998 | Ruth Campos Cabello – PattakíVideo

David Yovani El Negro | Ocotlán, Jalisco, Mexiko, 2008 | Ruth Campos Cabello – PattakíVideo

Crechún (svátek zemřelých), tábor Ludarů | La Barca, Jalisco, Mexiko, 2007 | Toño García Romero – PattakíVideo

Crechún (svátek zemřelých), tábor Ludarů | Santa Lucía, Jalisco, Mexiko, 1999 | Ruth Campos Cabello – PattakíVideo

Dívky #5 | Itapecirica da Serra, São Paulo, Brazil, 2008 | Luciana Sampaio

Žena #3 | São Bernardo do Campo, São Paulo, Brazil, 2007 | Luciana Sampaio

Bruno a Paloma # 7 | Itaquaquetuba, São Paulo, Brazilie, 2008 | Luciana Sampaio

Rodina #2 | Itapeirica da Serra, São Paulo, Brazil, 2007 | Luciana Sampaio

Káva #2 | Curitiba, Paraná, Brazílie, 2007 | Luciana Sampaio

Adriá #1 | Jaboticabal, São Paulo, Brazilie, 2007 | Luciana Sampaio

Tábor #4 | Itapecirica da Serra, São Paulo, Brazilie, 2008 | Luciana Sampaio

Romano džaniben – 28. ročník – 1/2021

Časopis romistických studií

Tento časopis vychází díky finanční podpoře Ministerstva kultury České republiky v rámci programu Podpora rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin.

Dále byl financován hlavním městem Praha z Programu v oblasti podpory aktivit národnostních menšin na území hl. m. Prahy pro rok 2021.

Vydává Romano džaniben, z. s.

Biskupcova 85, 130 00 Praha 3

e-mail: dzaniben@email.cz, www.dzaniben.cz

bankovní spojení: 161582339/0300

Šéfredaktoři: Pavel Kubaník, Helena Sadílková

Redaktoři: Renata Berkyová, Helena Kaftanová, Jan Ort, Lada Viková, Eva Zdařilová

Redakční rada:

Mgr. Michael Beníšek, Ph.D.; PhDr. Jan Červenka, Ph.D.; Mgr. Viktor Elšík, Ph.D.;

Mgr. Lucie Fuková; PhDr. Jana Horváthová; Mgr. Pavel Kubaník, Ph.D.;

Mgr. Alexander Mušinka, Ph.D.; Mgr. Tatiana Podolinská, Ph.D.;

doc. Jurina Rusnáková, Ph.D.; Helena Sadílková, Ph.D.; Mgr. Lada Viková

Seznam recenzentů je uveden na webových stránkách

www.dzaniben.cz.

Sazba: Kateřina Krčíková

Obálka: Daniela Kramerová

Tisk: powerprint s.r.o.

Náklad: 300 ks

Doporučená cena: 160 Kč

Roční předplatné: 320 Kč (včetně poštovného a balného)

ISSN 1210-8545

Evidenční číslo podle tiskového zákona: MK ČR E 6882

Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí. Obsah zveřejněných polemických článků nemusí být totožný se stanoviskem redakce. Podávání novinových zásilek povoleno

Reditelstvím pošt Praha č.j. NP 1360/1994 ze dne 24. 6. 1994.